



Reus, ciutat modernista

Després d'un període d'estudi i estructuració de la idea, el 1998 ha estat l'any en què ha pres cos la iniciativa del Patronat Municipal de Turisme i Comerç de Reus de configurar una ruta turística dels principals edificis modernistes de la ciutat. En primer lloc, el Patronat va signar el passat mes de gener un conveni de col·laboració amb l'Institut Municipal del Paisatge Urbà i la Qualitat de Vida de Barcelona destinat a la promoció conjunta del patrimoni modernista

d'ambdues ciutats. Després, a principis d'abril, es va iniciar al Palau Bofarull de Reus l'itinerari de la mostra Reus, ciutat modernista, que ha estat instal·lada bona part del mes de maig a la casa Lleó Morera del passeig de Gràcia de Barcelona i que té previst continuar per altres localitats del país. A més, el proper mes de novembre està prevista la celebració a Reus de la cinquena conferència internacional de l'Associació d'Estudis Gaudinistes. Amb totes

aquestes activitats, la ciutat de Reus reforça el seu lloc destacat en el mapa internacional de l'arquitectura modernista. El repte de futur serà plantejar la necessària conservació d'aquest ric patrimoni, que es compon dels edificis catalogats en la guia turística municipal, d'altres immobles de la ciutat que encara no han estat catalogats i del ric mobiliari de l'època que es troba en molts d'aquests edificis.



A l'esquerra, la Casa Navàs a principis de segle. Sobre aquestes línies, la Casa Homdedéu, al raval de Sant Pere. Fotos cedides pel Patronat Municipal de Turisme.

Modernisme, una ruta turística de finals del segle XX

El Patronat de Turisme de Reus inicià fa dos anys una campanya de promoció del modernisme arquitectònic de la ciutat amb el títol *Reus, ciutat modernista*. El redescobriment d'aquest patrimoni suposa un valor afegit a l'anterior proposta *Reus, l'art de comprar passejant*. El recurs turístic tradicional sempre ha estat el comerç. L'oferta d'aquest sector resulta especialment atractiva pel fet que la ubicació dels comerços es troba concentrada en el centre de la ciutat, la major part del qual és actualment zona peatonal. El patrimoni modernista esdevé un recurs cultural per atreure un potencial de turisme urbà a la nostra ciutat. L'element vertebrador del programa *Reus, ciutat modernista* és la ruta proposada pel Patronat de Turisme a la *Guia modernista*, la qual ofereix una ruta pel centre que ubica vint-i-sis edificis modernistes emblemàtics dels gairebé cent de què disposa la ciutat (cal destacar la feina de catalogació realitzada per l'Escola Municipal de Restauració Mas Carandell) i l'àrea comercial i d'oci de la ciutat.

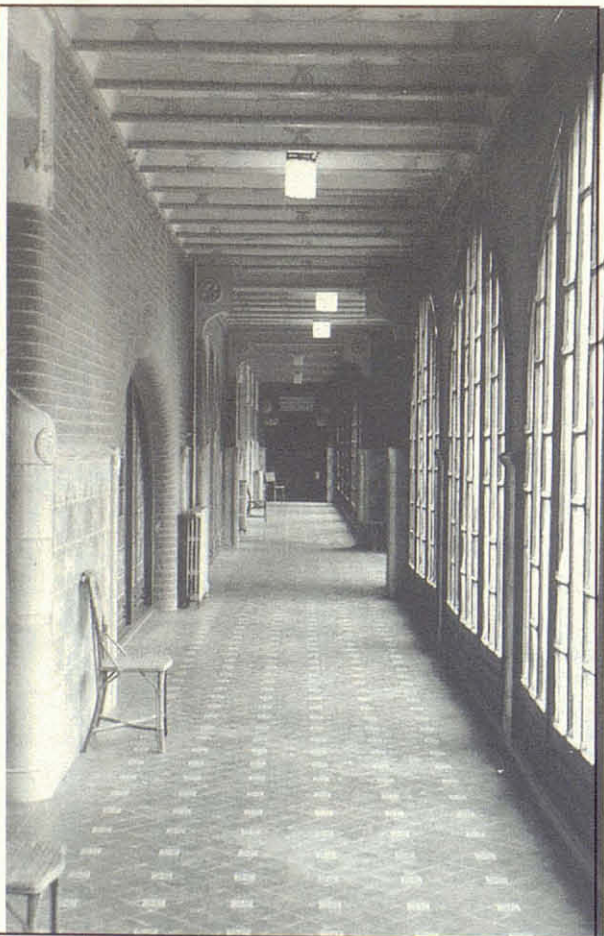
El punt de partida d'aquests dos quilòmetres

de recorregut a peu és l'Oficina de Turisme de la plaça de la Llibertat i el temps estimat per realitzar-lo és de tres hores, amb l'opció de seguir derivacions proposades que permeten conèixer altres edificis d'interès com l'Estació Enològica i la Casa Homdedéu de Pere Caselles i Tarrats, l'Escorxador de Francesc Borràs i Pere Caselles, l'Institut Pere Mata de Lluís Domènech i Montaner o el xalet dels Laboratoris Serra de Joan Rubió i Bellver. Al visitant, també se li dona la possibilitat d'utilitzar un servei de visites autoguiades amb àudio (en català, castellà, anglès, francès i japonès) o les realitzades en grup que ofereix gratuïtament el mateix Patronat.

El patrimoni modernista esdevé un recurs cultural per atreure un potencial de turisme urbà a la nostra ciutat.

Fins ara, el Patronat de Turisme ha dut a terme diverses accions, que s'iniciaren amb la difusió de l'eslògan *Reus, ciutat modernista*, la creació de la ruta, la convocatòria de la primera mostra fotogràfica amb el tema *Reus, la modernitat del modernisme*, una tanca publicitària, l'aparició en publicacions turístiques especialitzades, una pàgina web a Internet i, finalment, l'exposició itinerant que, amb el mateix títol que la campanya, es realitza a partir de les fotografies resultants de la mostra anteriorment esmentada i mobiliari d'aquest estil provinent de diferents edificis de la ciutat, com ara l'Institut Pere Mata. Aquesta exposició, l'hem pogut veure durant el mes d'abril al Palau Bofarull de Reus i del 6 al 31 de maig es va instal·lar a la Casa Lleó Morera de Barcelona, seu de la ruta modernista de la capital. Es preveu que continuï de forma itinerant per Tarragona, Salou i Andorra.

El redescobriment del patrimoni modernista no s'ha realitzat de manera aïllada a la nostra ciutat. A Barcelona ha aparegut la seva ruta modernista, que inclou cinquanta edificis, nou dels quals estan oberts al públic: el Palau Güell, el Palau de la Música Catalana, el temple de la Sagrada Família, el Parc Güell, la Casa Museu Gaudí i el Museu d'Art Modern. Cal destacar que dels edificis suggerits a l'itinerari de Reus només poden ser visitats la Casa Navàs i l'Institut Pere Mata. El projecte de la ruta de Barcelona va precedir d'una campanya molt coneguda popularment, *Barcelona posa't guapa*, que tenia com a objectiu la remodelació de les façanes de la ciutat.



Diverses vistes del Pavelló Sisè de l'Institut Pere Mata (pàgines 6, 7 i 8). Fotos: Esther Ferrando

En el cas de Reus la ruta modernista per la ciutat ja està engegada. El Patronat, però, té com a "projecte de futur" la rehabilitació de les façanes dels edificis compresos en la ruta. El 15 de gener d'enguany, ambdues ciutats, Reus i Barcelona, varen signar un conveni de col·laboració per promoure conjuntament els seus llegats modernistes. El turista que viatgi a Barcelona rebrà informació sobre l'oferta modernista de Reus i, de la mateixa manera, a l'Oficina de Turisme de la capital del Baix Camp es facilitarà material promocional de Barcelona. Actualment s'està treballant en la creació d'una ruta pel modernisme català, en la qual participarien d'altres ciutats com Sabadell, Terrassa, Cervelló, Sant Joan Despí, Sant Sadurn d'Anoia, Canet de Mar, etc., que són localitats que ja han començat a dibuixar les seves respectives rutes locals o comarcals.

A causa de l'interès que es demostra pel llegat modernista, l'Ajuntament de Salou recentment ha realitzat una modificació del Pla General Urbanístic per permetre la utilització de les set cases modernistes del passeig Jaume I com a botigues o hotels. El fet que fossin destinades exclusivament a habitatges responia a una mesura adoptada per l'Ajuntament fa vint-i-un anys per tal d'evitar que esdevinguessin víctimes de l'especulació urbanística de l'època. Actualment, aquesta mesura impedeix la possible degradació dels edificis a causa de l'abandonament i permet als propietaris rendibilitzar el seu manteniment. Aquesta solució no és cap novetat. Des de fa anys s'han anat succeint tot un seguit de propostes per ubicar a les

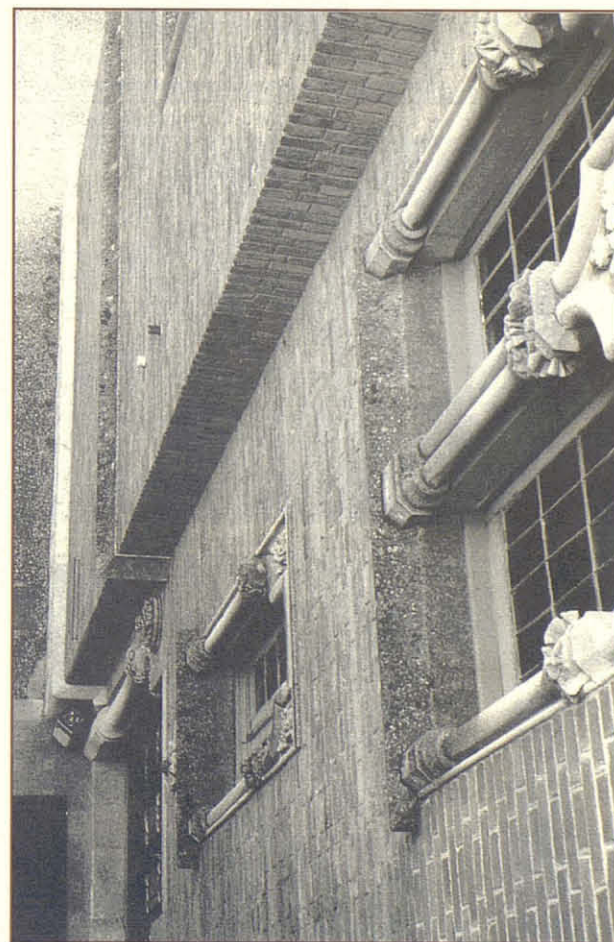
cases botigues de luxe, un hotel i fins i tot el Consorci Recreatiu i Turístic de Vila-seca i Salou, el qual va estudiar la possibilitat d'utilitzar per a les seves activitats un d'aquests xalets. Recordem que aquestes cases foren construïdes a principis de segle per famílies de Reus i de Barcelona que estiuiejaven a Salou, la més coneguda de les quals és la casa Voramar, que fou construïda el 1918 per Domènec Sugranyes. A causa del seu valor, aquestes cases estan catalogades com a patrimoni de la Generalitat i això obliga a ser molt restrictiu en l'ús que se'n faci. Tan sols es permet realitzar aquell tipus d'activitats que no en modifiquin la imatge arquitectònica.

Podem considerar
el modernisme
com un estil
sofisticat, gairebé
decadentista, fruit
d'un sentiment
postromàntic que
ens mostra el gust
d'una nova classe
social: la burgesia.

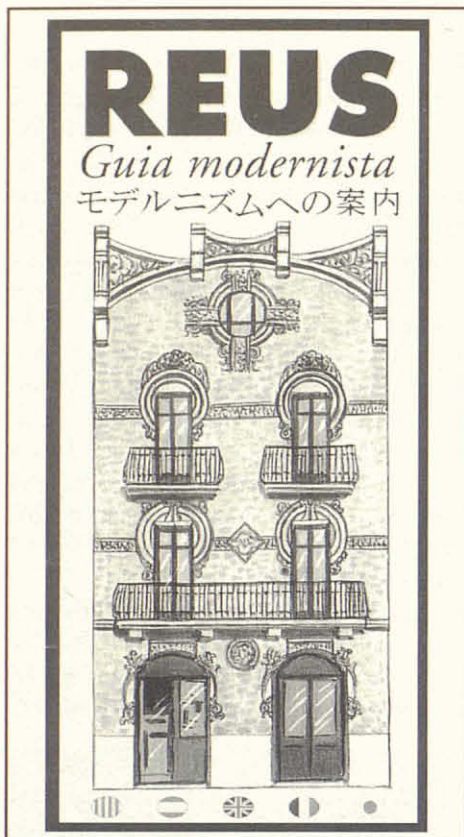
Modernisme, una realitat cultural de finals del segle XIX

El modernisme és un moviment internacional que començà a finals del segle passat i es perllongà a l'inici del present. A cada país adopta una denominació diferent: *Modern Style* a Anglaterra, *Art Nouveau* a França, *Liberty* a Itàlia i *Jugendstil* a Alemanya. A tota Europa podem considerar el modernisme com un estil sofisticat, gairebé decadentista, fruit d'un sentiment postromàntic que ens mostra el gust d'una nova classe social: la burgesia. Aquest art esdevé una resposta a la lletor del món industrial —tal i com defensava l'esteticista John Ruskin— i una reivindicació de la dignitat de l'objecte, promoguda per William Morris en el seu projecte d'Arts & Crafts, mitjançant una revalorització dels oficis artesans en adaptar-los a les noves tècniques industrials. Pensar que el modernisme fou un corrent únicament artísticoplàstic és un equívoc ja que també abraça el camp literari.

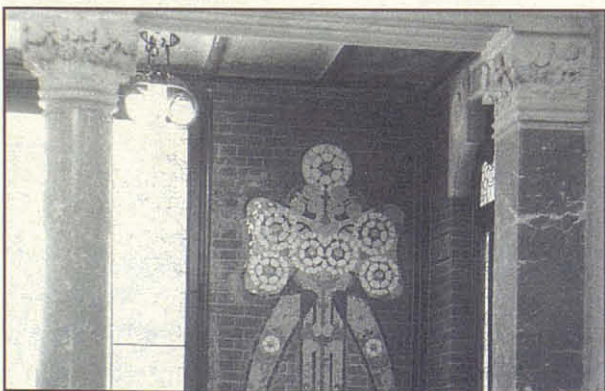
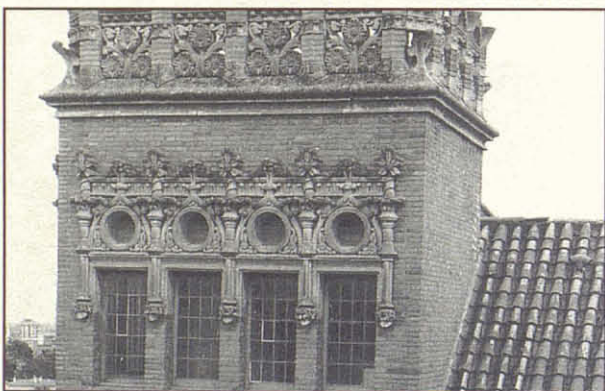
La famosa frase *Reus, París i Londres* ens mostra la importància de Reus durant els segles XVIII i XIX com un dels nuclis comercials amb més dinamisme del país, i fa



referència a les transaccions comercials d'aiguarent realitzades entre aquestes ciutats. Així, la burgesia local esdevé la classe social dominant que, gràcies al seu poder econòmic, protagonitza la història política i



Portada de la Guia modernista de Reus.



cultural del nostre país. Tanmateix el terme "modernisme" denota la voluntat de ser modern, voler incorporar-se a Europa. Els catalans no es sentien moderns, per això no anomenaven "modern" el seu art.

Un dels projectes més ambiciosos de la burgesia reusenca va ser la construcció de l'Institut Pere Mata (1897-1919). A partir d'una proposta d'Emili Briansó es va crear una associació de trenta-cinc fundadors, Sociedad Manicomio de Reus, en la qual s'impliquen especialment el comerciant Joaquim Navàs, el notari Pere Rull i Pau Font de Rubinat, a qui podríem considerar el protagonista de la història del modernisme a Reus. Font de Rubinat fou advocat, polític, alcalde de Reus, senador, catalanista i bibliòfil. Va encarregar al seu amic Domènech i Montaner la construcció de l'Institut Pere Mata. Aquesta obra és un antecedent clar de l'Hospital de Sant Pau de Barcelona, del mateix arquitecte. A l'Institut es varen aplicar renovadors conceptes pel que fa a la modulació de l'espai (pavellons aïllats, ordenats urbanísticament, podem parlar d'un conjunt hospitalari), i també en l'ornamentació i la utilització de materials.

La configuració d'un dels pavellons de l'Institut, el sisè, el pavelló dels distingits, partia de la idea de no trencar el ritme de vida al qual estaven acostumats els burgesos, gairebé com si es tractés d'un balneari. L'ornamentació dels espais comuns s'assembla a qualsevol altre interior de l'època i hi trobem el treball de tot un equip d'artesans del vidre, la fusta i les rajoles. El mateix pintor Joaquim Mir s'hi allotjava per pintar. Aquest pavelló tenia prevista la companyia d'un altre de bessó per a ser utilitzat exclusivament per dones, però no fou possible afrontar una altra despesa d'aquella magnitud. De la mateixa manera, a mesura que anaven passant els anys i n'avançava la construcció, l'Institut anava perdent en qualitat i quantitat ornamental fins arribar als darrers pavellons projectats per Pere Domènech i Roura que tenen poc a veure amb els dissenyats pel seu pare Domènech i Montaner. Actualment, l'Institut Pere Mata continua en actiu i emmagatzema una gran quantitat de mobles de l'època, els quals es troben en procés de degradació i que esperen ser restaurats.

Un altre edifici paradigmàtic és la Casa Navàs, que fou realitzada per Domènech i Montaner per encàrrec de Joaquim Navàs i Josepa Blasco, ambdós reusencs de tota la vida i propietaris d'un comerç situat a la plaça del Mercadal. Com en el cas de l'Insti-

tut Pere Mata, la Casa Navàs també creà precedent per a la construcció de la casa familiar Lleó Morera de Barcelona, del mateix arquitecte. La idea fou incorporar l'habitatge de la família sobre la planta baixa, on hi havia el negoci. Al pis, amb tot tipus de luxes i decorat fins a l'últim detall, no hi manca cap dels avenços de l'època: muntacàrregues des d'on accedia el servei a l'edifici, gas, telèfon, cuina moderna i bany. Aquesta modernitat tal i com ens fa notar Assumpta Rosés en el seu article "El Modernisme a Reus", publicat pel Museu Comarcal Salvador Vilaseca de Reus, contrasta amb la disposició jerarquitzada dels espais dins la casa "...una idea gairebé medieval d'estructura social". A la planta baixa, la botiga, al segon pis, les habitacions i serveis per als treballadors. La casa actualment és utilitzada com a habitatge per la senyora Maria Font de Rubinat, la filla d'en Pau Font de Rubinat, la qual heretà la casa del seu marit, Joaquim Blasco, nebot de Josepa Blasco, que n'era la primera propietària.

La casa Gasull (carrer Sant Joan, 29), obra de Domènech i Montaner, també seria un exemple de la incorporació del negoci i l'habitatge en el mateix edifici, però en aquest cas ja es comencen a notar les idees del noucentisme sobre la puresa i la sobrietat en els elements decoratius i constructius.

Altres arquitectes que cal citar com a pares del patrimoni modernista de Reus són Pere Caselles, col·laborador de Domènech, que realitzà les Escoles Prat de la Riba, la Casa Tarrats i la Casa Munné, i Joan Rubió i Bellver, deixeble i col·laborador de Gaudí, que va projectar la casa i el xalet Serra. Tots aquests arquitectes s'apropriaren de les característiques de "l'art nouveau" europeu i les combinaren amb la recuperació d'elements gòtics i barrocs. D'aquesta combinació en sorgí el llenguatge que donà una personalitat pròpia al modernisme català. El resultat d'aquest nou fer arquitectònic, el trobem en l'herència patrimonial formada per edificis públics i privats, fàbriques, magatzems, masies, cooperatives i cellers.

No podem acabar sense recordar que un dels màxims exponents del modernisme català, Antoni Gaudí, fill il·lustre de Reus, no va realitzar cap construcció en la nostra ciutat, tan sols tenim el seu projecte, que no fou aprovat, de remodelació del Santuari de la Verge de Misericòrdia.